

8. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. Київ: Університет КСЕ, 2023. 49 с.
9. Пархоменко В.В., Василюк О.В. Заповідні території і російсько-українська війна. *Збірник наукових праць з нагоди вшанування пам'яті видатного фітосозолога, д.б.н., проф. Т.Л. Андрієнко-Малюк (1938–2016 рр.)*. К., 2022. Вип. 6. С. 88–94.
10. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://wownature.in.ua> (дата звернення: 13.05.2023).
11. Українська природоохоронна група: Чому смарагдові території та євроінтеграція України нерозривно пов'язані і що поставлено на карту під час їхньої окупації? URL: <https://cutt.ly/96m20bd> (дата звернення: 13.05.2023).

УДК 502.171:330.138.1(0432)

Явнюк А.А., к.б.н., доцент кафедри екології
Факультету екологічної безпеки, інженерії
та технологій НАУ,

Падун А.О., к.б.н., доцент, доцент кафедри
екології Факультету екологічної безпеки,
інженерії та технологій НАУ

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Анотація. В роботі розглянуто особливості оцінювання вартості природних ресурсів. Визначено основні виклики, пов'язані з оцінюванням природних ресурсів. Запропоновано шляхи вдосконалення оцінювання природних ресурсів з метою їх раціонального використання.

Ключові слова: оцінювання природних ресурсів, екосистемні послуги, вартість природних ресурсів.

Сьогодні проблема оцінювання вартості природних ресурсів в Україні стоїть досить гостро. Пріоритетність вирішення екологічних проблем, пов'язаних з добуванням природних ресурсів, переробки первинної сировини та утилізації використаних виробів поступається прагненням отримати максимальну економічну вигоду від обмежених природних ресурсів. При цьому в Україні не налагоджені сучасні механізми визначення вартості природних ресурсів, які б враховували екологічну складову. Проблема посилюється через відсутність прозорого ринку природних ресурсів та бойовими діями.

Існують такі підходи до оцінювання природного капіталу та природних ресурсів оцінювання вартості: витратний та його модифікації, рентний (дохідний) та підхід ринкової оцінки. Виділяють також підхід оцінювання альтернативної вартості, який дає змогу оцінити природний капітал, враховуючи альтернативну вартість ресурсу. Собівартість ресурсів визначають на основі витрат на добування, переробку, оплату праці, транспортування, супутні витрати та потенційні вигоди від продажу, що є ознаками примітивної сировинної економіки. Жоден з цих підходів не враховує екологічну складову.

Ефективне та раціональне використання природного капіталу за умов вичерпних природних ресурсів можна забезпечити шляхом якісного оцінювання вартості природних ресурсів завдяки впровадженню системи екосистемних послуг.

Екосистемні послуги трактуються як вигоди, які від екосистем отримує людина [3]. Такі послуги спочатку поділялися на декілька категорій [3]: регулювання (клімату, поширення хвороб і т.д.), забезпечення (водними ресурсами, їжею, викопними паливами, біомасою і т.д.), культурні (естетичні, духовні і т.д.) та послуги підтримки (кругообіг поживних речовин, процеси ґрунтоутворення, первинне виробництво). Згодом послуги регулювання та підтримки було об'єднано в спільну категорію [1].

Концепція екосистемних послуг є антропоцентричною, при цьому блага, отримані від природи, можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті та за допомогою інших показників [2].

До оцінювання вартості природних ресурсів та послуг, які отримує людина від певної екосистеми, можуть і мають бути залучені механізми, які визначають економічну цінність таких ресурсів на державному рівні саме в контексті отриманих вигод.

Україна має значний потенціал екосистемних послуг, що дозволяє ефективно захищати екосистеми та біорізноманіття шляхом обліку вигод цих екосистем та забезпечення оплати за їх використання з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень [4]. Такий підхід допоможе більш ефективно та раціонально розпоряджатися природними ресурсами, а також відновлювати порушені екосистеми.

На прикладі лісових екосистем, які є фінансовим інструментом забезпечення збалансованого землекористування, досліджено можливість використання потенціалу екосистемних послуг лісових ресурсів [5].

Таким чином, при встановленні вартості природних ресурсів, з метою збереження можливостей екосистем в подальшому надавати людині послуги, між людиною та екосистемою має бути встановлений зворотній зв'язок. Відносини між людиною та навколишнім середовищем мають базуватися на двох взаємопов'язаних складових: «Екосистема → послуги → справедлива ціна послуг → людина», «Людина → гроші → підтримання/відновлення екосистеми → подальша вигода», що дозволить суттєво наблизити екосистеми до рівноважного стану.

Список використаних джерел

1. CICES. Towards a common classification of ecosystem services. URL: <https://cices.eu/> (дата звернення: 14.05.2023).
2. Grunewald K., Bastian O. Ecosystem Services – Concept, Methods and Case Studies. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin, Heidelberg, 2015. 312 p. doi: doi.org/10.1007/978-3-662-44143-5.
3. MEA (Millennium Ecosystem Assessment). Ecosystems and Human Well-Being: Synthesis. Washington: Island Press, 2005. 155 p.
4. Варуха А. Огляд підходів з оцінки екосистемних послуг через призму їхнього застосування для визначення збитків, завданих військовими діями РФ на території України. Львів: «Компанія “Манускрипт”», 2022. 56 с.
5. Данькевич С. М. Потенціал розвитку екосистемних послуг лісів України як фінансового інструменту забезпечення збалансованого землекористування. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 45–56. doi: [10.32702/2306&6792.2021.11.45](https://doi.org/10.32702/2306&6792.2021.11.45).